

FLORISTISCHE NOTITIES 68-79

S. J. VAN OOSTSTROOM EN TH. J. REICHGELT

(Rijksherbarium, Leiden)

(ingekomen 15 november 1960)

In deze serie Floristische Notities¹⁾ worden in hoofdzaak de aanwinsten van de Nederlandse flora uit het jaar 1959 behandeld. Zij werden ook reeds in het kort vermeld in de lijst van voor Nederland nieuwe vondsten in De Levende Natuur 63, 1960, p. 161-164.

De meeste van de hier opgenomen soorten, nl. de nrs. 69, 70, 72, 73, 74, 76, 77 en 78 zijn te beschouwen als door de Maas aangevoerd. Zij zijn vrijwel zeker afkomstig van de wolfabrieken aan de Vesdre in België, vanwaar vruchten of zaden met het water van Vesdre en Maas werden meegevoerd, evenals dat met vroegere vondsten aan de Maasoevers in Limburg het geval was. Zie hiervoor de inleiding van onze serie Floristische Notities 35-58 (2) en de verdere hieronder vermelde literatuur (1, 3, 4, 5).

De nummers 77 en 78 werden bewerkt door de heer J. H. Kern, Rijksherbarium, Leiden.

1. S. J. VAN OOSTSTROOM & TH. J. REICHGELT, Adventieven aan de Maasoevers in Limburg. Corr. bl. Rijksherb. 1, 1956, p. 8-10.

2. ———, Floristische Notities 35-58. Acta Bot. Neerl. 7, 1958, p. 33-52.

3. ———, Adventieven langs de Maas in Limburg. Natuurhist. Maandbl. 47, 1958, p. 67-70.

4. ———, Adventieven langs de Maas in Limburg (Een kleine aanvulling). Natuurhist. Maandbl. 48, 1959, p. 89.

5. ———, Adventieven langs de Maas in Limburg, II. Natuurhist. Maandbl. 49, 1960, p. 19-22.

68. *Alnus glutinosa* (L.) Vill. f. *quercifolia* (Willd.) Koehne

Aan het kanaal Almelo-Nordhorn, ca. 1-1½ km ten O. van „De Pook”, gem. Tubbergen, leg. Chr. Smeenk, 18 okt. 1959 (herb. L.).

Van *Alnus glutinosa* zijn verschillende laciniate vormen in cultuur. Bovenvermeld exemplaar, waarvan de bladen vrij diep en onregelmatig gelobd zijn, komt het meest overeen met f. *quercifolia* (Willd.) Koehne. BOOM (1, p. 115) vermeldt, dat deze vorm in ons land niet zelden wordt gekweekt. Volgens de vinder is echter het exemplaar van Tubbergen daar ter plaatse niet aangeplant, doch oorspronkelijk.

1. B.K. BOOM, Flora der Cultuurgewassen van Nederland 1, ed. 4, Wageningen, 1959.

69. *Dysphania myriocephala* Benth. (Fig. 1)

Itteren, L., in een verlaten grintgroeve aan de Maas, ten N. van het dorp, leg. J. H. Kern, S. J. van Ooststroom & Th. J. Reichgelt, 2 sept. 1959, herb. v.O. no. 21726 (herb. L.).

¹⁾ Eerdere series werden gepubliceerd in Acta Bot. Neerl. 5, 1956, p. 102-114; 5, 1956, p. 322-334; 7, 1958, p. 33-52 en 9, 1960, p. 197-207.

Deze uit Australië afkomstige soort is reeds een paar maal in Europa (Duitsland, België) als woladventief aangetroffen. Zij is als volgt gekarakteriseerd:

Plant kruidachtig, op stengel en bladen met zeer korte, verspreide haren. Stengel aan de voet vertakt, met liggende tot opstijgende, tot ca. 40 cm lange, kantige takken. Bladen lijnvormig tot langwerpig lancetvormig, met stompe tot afgeronde top en wigvormig in de korte bladsteel versmalde voet, tot ongeveer 1(-2) cm lang, in twee rijen geplaatst. Bloemen in talrijke, dichte, zittende, okselstandige kluwens, merendeels vrouwelijk, de eindingse van een kluwen meestal tweeslachtig; kluwens ca. 2 mm in diam. Bloemdek (Fig. 1, a en b) meestal 2-, zelden 1- of 3-(?)bladig, ca. $\frac{1}{2}$ mm lang; de bladen (Fig. 1, c) bovenaan sterk kapvormig opgeblazen en over de vrucht heengrijpend, aan de voet in een nagel versmald,

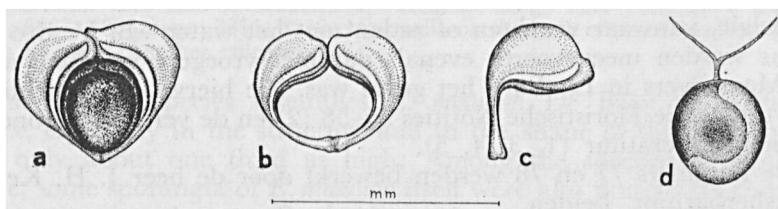

Fig. 1. *Dysphania myriocephala* Benth.; a: bloemdek met vrucht, b: idem, zonder vrucht, c: bloemdekblad, d: vrucht.

onderaan zeer kort vergroeid en bij rijpheid vaak afzonderlijk afvallend. Meeldraden 1(-2). Stijl 1, diep 2-delig, samen met de beide draadvormige stempels tot even lang als de vrucht. Vrucht (Fig. 1, d) een weinig afgeplat, in omtrek breed elliptisch tot bijna cirkelrond, ca. $\frac{1}{3}$ mm lang. Zaad verticaal, van dezelfde vorm als de vrucht, bruin.

Het geslacht *Dysphania* R.Br. werd oorspronkelijk beschreven als nauw verwant met *Chenopodium*; later werd het door BENTHAM & HOOKER (3) tot de *Illecebraceae* gerekend, terwijl BAILLON (2), die de *Illecebraceae* bij de *Caryophyllaceae* onderbrengt, het in de laatste familie plaatst. Diverse meer recente auteurs beschouwen het weer als een *Chenopodiaceae*-geslacht; AELLEN (1) gaat zelfs zover, dat hij er een sectie van *Chenopodium* van maakt. Tenslotte baseren PAX (4, p. 230) en PAX & HOFFMANN (5) er de familie *Dysphaniaceae* op, met als enige geslacht *Dysphania*. Deze opvatting wordt, naar Dr. Aellen (Basel) ons schriftelijk mededeelde, ook gehuldigd in de thans verschijnende nieuwe druk van Hegi's Flora.

1. P. AELLEN, Die systematische Stellung und Gliederung der R. Brownschen Gattung *Dysphania*. Bot. Jahrb. **63**, 1930, p. 483-490.
2. H. BAILLON, Histoire des Plantes **9**, 1888, p. 129.
3. G. BENTHAM & J. D. HOOKER, Genera Plantarum **3**, 1880, p. 14.
4. F. PAX, Zur Phylogenie der Caryophyllaceae. Bot. Jahrb. **61**, 1927, p. 223-241.
5. F. PAX & K. HOFFMANN, Dysphaniaceae, in Engler & Prantl, Die natürlichen Pflanzenfamilien **16c**, 1934, p. 272-274.

70. **Amaranthus macrocarpus** Benth. var. **melanocarpus** Thell. (Fig. 2,c)

Itteren, L., aan de Maasoever ten N. van het dorp, leg. *J. H. Kern, S. J. van Ooststroom & Th. J. Reichgelt*, 2 sept. 1959, herb. v. O. no. 21762 (herb. L.).

Amaranthus macrocarpus, die in verschillende Europese landen als woladventief werd aangetroffen, is afkomstig uit Australië. De soort is als volgt te karakteriseren:

Plant eenhuizig, kaal. Stengels liggend, tot ca. 25 cm lang. Bladschijfeirond tot ruitvormig, met duidelijk uitgerande top, ca. $\frac{1}{2}$ -1 $\frac{1}{2}$ cm lang, aan de voet geleidelijk in de ongeveer even lange steel versmald. Bloemkluwens alle in de bladoksels, dicht, in de vruchttijd halfbolvormig tot bijna bolvormig, met naar alle zijden uitstaande bloemen. Bloemen met 3 bloemdekbladen en met in vorm weinig daarvan verschillende, gewoonlijk iets kortere schutbladen. Bloemdekbladen der vrouwelijke bloemen smal spatelvormig met kort topspitsje tot lijn-priemvormig, spits, breed tot smal vliezig gerand. Vrucht (Fig. 2, c) ongeveer spoelvormig, ca. 2 $\frac{1}{2}$ -4 mm lang, ca. 1 $\frac{1}{2}$ -3 maal zo lang als het bloemdek, sterk gerimpeld tot bijna glad, zwart, rood- of witachtig, niet openspringend. Zaad omgekeerd eivormig, met stompe rand, ca. 1 mm lang.

Ons exemplaar behoort tot de var. *melanocarpus* Thell. met de volgende kenmerken:

Bloemdekbladen smal spatelvormig, breed vliezig gerand, aan de top vrij stomp, met topspitsje. Vrucht met dunne wand, zwart, sterk gerimpeld.

71. **Lepidium pseudo-didymum** Thell. (Fig. 2,a)

Tilburg, terrein bij wolfabriek Bern. Pessers, leg. *A. W. Kloos Jr*, 12 juli 1950 (herb. L.); idem, terrein bij Tilburgse Wolwasserij, leg. *A. W. Kloos Jr*, 11 aug. 1950 (herb. L.); idem, terrein bij wolfabriek Bern. Pessers, leg. *J. H. Kern, S. J. van Ooststroom & Th. J. Reichgelt*, 1 sept. 1958, herb. v. O. no. 21020 (herb. L.).

In THELLUNG's monografie van het geslacht *Lepidium* (5) wordt *L. pseudo-didymum* nog niet vermeld. Zij werd pas later door deze auteur in een artikel van DRUCE (1, p. 308) beschreven op grond van planten, die in 1913 als woladventief werden aangetroffen in Schotland bij Galashiels aan de Tweed. Zie ook HAYWARD & DRUCE (2, p. 23, fig. 6) en lit. 6.

L. pseudo-didymum behoort tot de grex *Bipinnatifida* Thell., een soortengroep, die in Amerika voorkomt, en Thellung vermoedt, dat de soort uit Zuid-Amerika afkomstig is. Behalve Galashiels, waar zij in de jaren 1913-1916 werd aangetroffen, vonden wij geen andere adventieve vondsten vermeld. In sept. 1958 troffen wij de soort aan als woladventief te Tilburg, waarbij de grote habituele gelijkenis met *Coronopus didymus* (L.) Sm. opviel. Dit bracht ons ertoe de in het Rijksherbarium onder deze laatste naam liggende exemplaren eens zorgvuldig door te zien. Hierbij kwamen de twee boven geciteerde, door Kloos in 1950 te Tilburg verzamelde, planten te voorschijn.

Een korte beschrijving van de soort volgt hier:

Plant eenjarig (ook tweejarig?). Stengels liggend of opstijgend, tot ca. 50 cm lang, vrij sterk vertakt, met afstaande of iets naar beneden gerichte, ca. $\frac{1}{3}$ mm lange haren. Onderste bladen dubbel, hogere meestal enkel veerdelig, met ongeveer lijnvormige tot smal elliptische, $\frac{3}{4}$ – $2\frac{1}{2}$ mm brede slippen en ongeveer even brede rhachis, aan de voet niet geoord, verspreid behaard. Bloeiwijzen aan het eind van de stengel en de takken, in de bloeitijd kort, in de vruchttijd verlengd, tot ca. 1 dm lang. Bloemen met smal eirond-lancetvormige, smal witgerande, ca. $\frac{3}{4}$ –1 mm lange, gedeeltelijk op de rug behaarde, ten dele vroeg afvallende, ten dele vrij lang blijvende kelkbladen en lijn-priemvormige, witte kroonbladen, die ongeveer $\frac{1}{2}$ – $\frac{2}{3}$ maal zo lang zijn als de kelk. Meeldraden 2. Hauwtjes in omtrek bijna cirkelrond of iets meer breed dan lang, ca. 2 – $2\frac{3}{4}$ mm lang en $2\frac{1}{4}$ –3 mm breed, aan de voet breed afgerond, aan de top tot ca. $\frac{1}{5}$ – $\frac{1}{6}$ van de lengte van het tussenschot uitgerand, met vrij spitse, evenwijdige lobben, aan de top zeer smal gevleugeld, ter weerszijden van het replum aan beide kanten iets gewelfd en netvormig gerimpeld, kaal, bij rijpheid uiteenvallend in twee helften, waarin het zaad besloten blijft; stempel bijna zittend in de insnijding. Stelen der hauwtjes ongeveer even lang als tot weinig langer dan deze, iets afgeplat en zeer smal gevleugeld, kort behaard, tenslotte zwak naar beneden gekromd. Zaden in omtrek langwerpig omgekeerd eirond, zonder vleugelrand, bruin, met bij bevochtiging verslijmende zaadhuid. Zaadlobben incumbent.

Thellung's opmerking, dat de soort vermoedelijk uit Zuid-Amerika afkomstig zou zijn, was voor ons aanleiding om de op Zuid-Amerikaanse *Lepidium*-soorten betrekking hebbende literatuur na te zien. Hierbij bleek, dat HITCHCOCK (3) een overzicht publiceerde over deze Zuid-Amerikaanse soorten. Determineren wij ons materiaal met de in dit overzicht gegeven tabel, dan komen wij op *L. inclusum* Schulz. Al hebben wij van deze soort geen materiaal gezien, toch bestaat er bij ons geen twijfel dat zij identiek is met *L. pseudo-didymum* Thell. De door SCHULZ (4, p. 189) en HITCHCOCK (3, p. 126, fig. 40) gegeven beschrijving en afbeelding slaan volkomen op exemplaren in het Rijksherbarium, die door Thellung werden gekweekt uit zaden, die van de planten van Galashiels afkomstig waren.

L. inclusum Schulz, in Fedde, Rept. 33, 1933, p. 189 is dus een synoniem van *L. pseudo-didymum* Thell., in Rep. Bot. Exch. Club 3, 1913 (1914) p. 308. De soort komt volgens Schulz en Hitchcock in Patagonië en op Vuurland voor. Hiermede is dus het vermoeden van Thellung betreffende de herkomst bevestigd.

Bij onderzoek van het rijke materiaal, dat wij ter beschikking hebben, blijkt, dat de kelk bij een deel der bloemen spoedig afvalt, bij andere daarentegen vrij lang blijft. Op deze wijze is te verklaren, dat Thellung de kelkbladen „subpersistencia” noemt, terwijl Hitchcock van „promptly deciduous” spreekt.

Verder schrijft Thellung, dat de zaden bij rijpheid uit de kleppen van het hauwtje vallen, terwijl Schulz opgeeft, dat de in de kleppen

ingesloten zaden samen met deze afvallen. Dit laatste hebben ook wij geconstateerd bij ons materiaal en bij dat van Thellung.

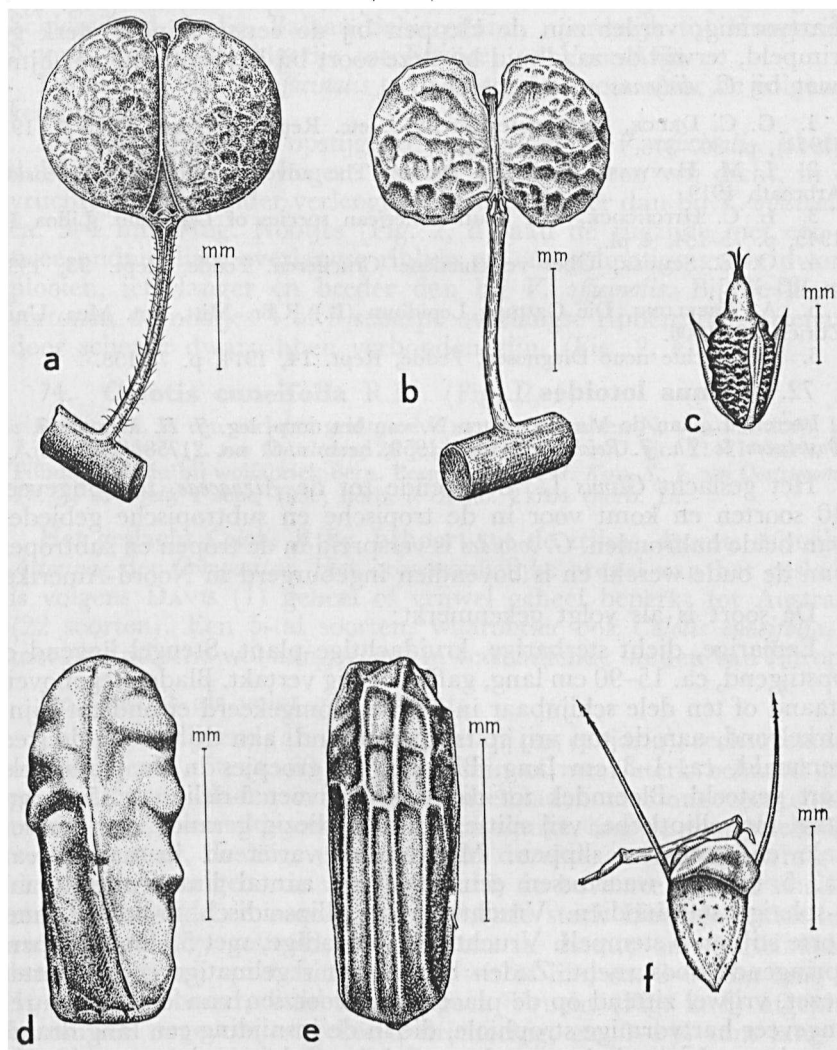

Fig. 2. a: hauwtje van *Lepidium pseudo-didymum* Thell.; b: idem van *Coronopus didymus* (L.) Sm.; c: bloemdek met vrucht van *Amaranthus macrocarpus* Benth. var. *melanocarpus* Thell. (naar Hegi); d: nootje van *Verbena supina* L.; e: idem van *V. officinalis* L.; f: vrucht van *Calotis cuneifolia* R.Br.

Tenslotte merken wij nog op, dat de in 1950 verzamelde planten veel forser zijn (tot ca. 50 cm lang) dan die welke de vroegere auteurs zagen. Deze planten hebben bovendien langere vruchtdragende trossen (tot ca. 1 dm).

Zoals wij reeds hierboven mededeelden, bestaat er in habitus een opvallende overeenkomst tussen *Lepidium pseudo-didymum* en *Coronopus*

didymus. Beide soorten zijn echter aan de hawwtjes duidelijk van elkaar te onderscheiden. Deze zijn nl. bij *Lepidium pseudo-didymum* (Fig. 2, a) aan de voet afgerond, bij *Coronopus didymus* (Fig. 2, b) hartvormig; verder zijn de kleppen bij de eerste minder sterk gerimpeld, terwijl de zaadhuide bij deze soort bij bevochtiging verslijmt, wat bij *C. didymus* niet het geval is.

1. G. C. DRUCE, Plant notes for 1913, etc. Rep. Bot. Exch. Club **3**, 1913 (1914), p. 307-376.

2. I. M. HAYWARD & G. C. DRUCE, The adventive flora of Tweedside, Arbroath 1919.

3. L. C. HITCHCOCK, The South-American species of *Lepidium*. Lilloa **11**, 1945, p. 75-134, 4 pl.

4. O. E. SCHULZ, Über verschiedene Cruciferen. Fedde, Rept. **33**, 1933, p. 183-191.

5. A. THELLUNG, Die Gattung *Lepidium* (L.) R.Br. Mitt. Bot. Mus. Univ. Zürich **28**, 1906.

6. Vermischte neue Diagnosen. Fedde, Rept. **14**, 1914, p. 78/158.

72. *Glinus lotoides* L.

Itteren, L., aan de Maasoever ten N. van het dorp, leg. J. H. Kern, S. J. van Ooststroom & Th. J. Reichgelt, 2 sept. 1959, herb. v. O. no. 21758 (herb. L.).

Het geslacht *Glinus* L., behorende tot de *Aizoaceae*, telt ongeveer 10 soorten en komt voor in de tropische en subtropische gebieden van beide halfronden. *G. lotoides* is verspreid in de tropen en subtropen van de oude wereld en is bovendien ingeburgerd in Noord-Amerika.

De soort is als volgt gekenmerkt:

Eenjarige, dicht sterharige, kruidachtige plant. Stengel liggend of opstijgend, ca. 15-90 cm lang, gaffelvormig vertakt. Bladen tegenoverstaand of ten dele schijnbaar in kransen, omgekeerd eirond tot bijna cirkelrond, aan de top vrij spits tot afgerond, aan de voet in de steel versmald, ca. 1-3 cm lang. Bloemen in groepjes in de bladoksels, kort gesteld. Bloemdek tot dicht bij de voet 5-delig, ca. 5-8 mm lang, met elliptische, vrij spitse, ten dele vliezig gerande, van binnen kale en geelwitte slippen. Meeldraden variërend in aantal van ca. 5 tot 15, waartussen een wisselend aantal lintvormige, vaak 2-spletige staminodiën. Vruchtbeginsel ellipsoidisch, 5-hokkig, met korte stijl en 5 stempels. Vrucht een veelzadige, met 5 kleppen open-springende doosvrucht. Zaden bruin, met regelmatige rijen wratten bezet, vrijwel zittend op de placenta en voorzien van een in omtrek ongeveer hartvormige strophiole, die in de insnijding een lang draadvormig aanhangsel draagt, dat om het zaad is geslagen.

Dit aanhangsel wordt door sommige auteurs ten onrechte als een funiculus opgevat, o.a. door PAX & HOFFMANN (2) in hun tabel op p. 190 en door FERNALD (1, p. 608).

1. M. L. FERNALD, Gray's Manual of Botany, ed. 8, 1950.

2. F. PAX & K. HOFFMANN, Aizoaceae, in Engler & Prantl, Die natürlichen Pflanzenfamilien **16c**, 1934.

73. *Verbena supina* L. (Fig. 2, d)

Itteren, L., in een verlaten grintgroeve aan de Maas ten N. van het dorp, leg. J. H. Kern, S. J. van Ooststroom & Th. J. Reichgelt, 2 sept. 1959, herb. v. O. no. 21738 (herb. L.).

Verbena supina is naast *V. officinalis* L. de enige in Europa oorspronkelijk voorkomende soort van dit geslacht. Het areaal omvat de Kanarische eilanden, het Middellandse Zeegebied (Iberische Schiereiland, Italië, Balkan Schiereiland, noordelijk tot Hongarije; Noord-Afrika van Algerije tot Egypte) en Voor-Azië.

De soort is van *V. officinalis* te onderscheiden o.a. door de volgende kenmerken:

Stengels liggend of opstijgend, lager dan bij *V. officinalis*. Bladen dubbel veerdelig, de hogere minder gedeeld. Aren vrij dicht, in de vruchttijd veel minder verlengd. Bloemen kleiner dan bij *V. officinalis*, ca. 3-4 mm lang. Nootjes (Fig. 2, d) aan de rugzijde met een of twee onduidelijke overlangse ribben en onregelmatige grove dwarse plooien, iets langer en breder dan bij *V. officinalis*. Bij de laatste vertonen de nootjes 4 of 5 scherpe overlangse ribben, die bovenaan door scherpe dwarsribben verbonden zijn. (Fig. 2, e).

74. *Calotis cuneifolia* R.Br. (Fig. 2, f)

Itteren, L., in een verlaten grintgroeve aan de Maas ten N. van het dorp, leg. J. H. Kern & S. J. van Ooststroom, 20 juni 1959, herb. v. O. no. 21421 (herb. L.); Tilburg, terrein bij wolfabriek Bern. Pessers, leg. J. H. Kern, S. J. van Ooststroom & Th. J. Reichgelt, 1 sept. 1959, herb. v. O. no. 21704 (herb. L.).

Het geslacht *Calotis* R.Br. behoort tot de tribus *Astereae* subtribus *Asterinae* der *Compositae*. Het oorspronkelijke areaal van het geslacht is volgens DAVIS (1) geheel of vrijwel geheel beperkt tot Australië (22 soorten). Een 5-tal soorten, waaronder ook *Calotis cuneifolia*, is met Australische wol aangevoerd in verschillende landen van Europa.

De soort is als volgt gekenmerkt:

Plant overblijvend (als woladventief bij ons eenjarig), rechtopstaand of opstijgend, tot ca. 60 cm hoog, min of meer sterk behaard met gelede haren. Bladen verspreid; wortelbladen met ongeveer cirkelronde, grof gekarteld-getande schijf en slanke, aan de voet geleidelijk verbrede steel, de hogere bladen van dezelfde vorm, wigvormig in de aan de voet geoorde steel versmald, de bovenste bladen smaller, met gevleugelde en aan de voet geoorde steel. Hoofdjes eindelings en okselstandig, gesteld, ca. 1-2 cm in diam.; omwindselbladen langwerpig, vrij spits. Lintbloemen wit of lila, ca. 3-9 mm lang en $\frac{1}{2}$ -1 $\frac{1}{2}$ mm breed; buisbloemen geel. Vrucht (Fig. 2, f) afgeplat, in omtrek ongeveer omgekeerd driehoekig, ca. 1-1 $\frac{1}{2}$ mm lang en $\frac{1}{2}$ -1 $\frac{1}{2}$ mm breed, roodbruin. Pappus bestaande uit 2(3-4) in hun bovenste helft van weerhaken voorziene, ca. 1-3 $\frac{1}{2}$ mm lange naalden, afwisselend met een gelijk aantal schubben, die meer breed dan lang zijn.

1. G. L. DAVIS, Revision of the genus *Calotis* R. Br. Proc. Linn. Soc. New South Wales 77, 1952, p. 146-188.

75. *Erigeron acer* L. $\times$ *E. canadensis* L. (*E. $\times$ hülsenii* Vatke)

Stavoren, op een verwaarloosd spoorwegemplacement, leg. M. T. Jansen & D. T. E. van der Ploeg, 24 aug. 1959 (herb. L.).

Op bovengenoemd spoorwegemplacement groeiden samen met een groot aantal planten van *E. acer* en *E. canadensis* enige tientallen exemplaren, die habitueel tussen beide soorten instonden. In bouw geleken zij meer op *E. acer* door de vrij lange, meer dan bij *E. canadensis* uitstaande takken met betrekkelijk weinig hoofdjes; deze hoofdjes waren kleiner dan die van *E. acer*, terwijl de omwindselbladen minder behaard waren dan bij deze soort, doch iets sterker en langer dan bij *E. canadensis* het geval is. De kleur der lintbloemen kwam overeen met die van *E. acer*; ze waren echter in verhouding tot de grootte van het hoofdje iets langer. Tenslotte bleken de planten niet of slecht vrucht te zetten, zodat de gevolgtrekking niet te gewaagd was, dat men hier te doen had met een bastaard van de beide *Erigeron*-soorten.

Deze hybride, die door VATKE (3) werd beschreven van de omgeving van Staykowo in het tegenwoordige Polen, wordt door HEGI (2, 1917, p. 446) vermeld van een viertal plaatsen in Duitsland, Polen en Tsjecho-Slowakije en door FLINCK (1) van Zweden.

1. K. E. FLINCK, Hybriden *Erigeron acer* × *canadense*, funnen i Skåne. Bot. Notiser 1953, p. 144.

2. G. HEGI, Illustrierte Flora von Mittel-Europa 6(1), 1913-18.

3. VATKE, *Erigeron Hülsenii* Vatke. Ein neuer Bastard aus der Posener Flora. Österr. Bot. Zeitschr. 21, 1871, p. 346.

76. ***Matricaria intermedia*** (Hutchinson) Van Ooststr. & Reichg., nov. comb.

M. grandiflora Fenzl ex Harv. var. β Harv., in Harv. & Sond. Fl. Cap. 3, 1865, p. 166 — *Pentzia intermedia* Hutchinson, in Kew Bull. 1916, p. 249.

Itteren, L., in een verlaten grintgroeve aan de Maas ten N. van het dorp, leg. J. H. Kern & S. J. van Ooststroom, 20 juni 1959, herb. v. O. no. 21438 (herb. L.).

Materiaal van deze Composiet werd door ons ter determinatie aan Prof. Dr. Merxmüller (München) ter hand gesteld, die haar met enig voorbehoud als *Pentzia intermedia* Hutchinson determineerde. Later werd zij door collega J. H. Kern, tezamen met de auteur J. Hutchinson vergeleken met het in Kew aanwezige type, waarbij bleek, dat de determinatie van Prof. Merxmüller juist was.

HUTCHINSON (1) geeft een overzicht van het Zuid-Afrikaanse geslacht *Pentzia*, waarin hij o.a. zegt, dat het eigenlijk beter zou zijn, de genera *Pentzia* en *Matricaria* tot één genus te verenigen, maar dat, om zo weinig mogelijk naamsveranderingen te krijgen, het hem toch gewenst toeschijnt, de twee geslachten afzonderlijk te houden. Hij onderscheidt ze als volgt:

Pentzia Thunb.: Hoofdjes zonder straalbloemen; heesters, half-heesters of eenjarige planten. Verspreiding: tropisch en extra-tropisch Zuid-Afrika.

Matricaria L.: Hoofdjes met straalbloemen of bij enkele soorten van het Noordelijk Halfond zonder deze. Verspreiding: Noordelijk Halfond, Zuid-Afrika, tropisch Oost-Afrika.

Terwijl wij, door onvoldoende kennis van de Zuid-Afrikaanse soorten, in het midden willen laten of het geslacht *Pentzia* naast

Matricaria al of niet gehandhaafd kan worden, zijn wij toch van mening, dat de door Hutchinson als *Pentzia intermedia* beschreven soort in ieder geval bij het geslacht *Matricaria* moet worden ondergebracht. Er is namelijk geen enkel goed geslachtsverschil aan te wijzen tussen deze Zuid-Afrikaanse soort en b.v. *Matricaria matricarioides*, die op het Noordelijk Halfronde thuishoort, zodat, als wij in deze Hutchinson volgden, deze soorten uitsluitend op grond van hun verschillende geografische verspreiding tot twee verschillende geslachten zouden moeten worden gerekend, wat o.i. niet verantwoord is.

Matricaria intermedia is als volgt gekenmerkt:

Kruidachtige, eenjarige, tot ca. 20 cm hoge plant met vrij dicht behaarde stengels en bladen. Stengel niet of aan de voet vertakt, met opstijgende takken. Bladen dubbel- tot enkel geveerd. Hoofdjes lang gesteeld, alleenstaand aan het eind van stengel of takken, bijna bolvormig, ca. 1-1½ cm in diam., zonder straalbloemen. Omwindselbladen langwerpig lancetvormig, vrij spits, van buiten wollig behaard. Algemene bloembodem gewelfd. Buisbloemen geel, ca. 3½ mm lang, kaal, met in het midden iets ingesnoerde buis en 4 lijn-lancetvormige, spitse, ca. 1 mm lange slippen. Vruchten in omtrek scheef omgekeerd lancetvormig, fijn bekleerd. Pappus ontwikkeld als een lage rand.

De soort is alleen bekend van het zuidwestelijke deel van Zuid-Afrika en was tot nu toe nog niet adventief gevonden.

1. J. HUTCHINSON, Notes on African Compositae, III. Kew Bull. 1916, p. 241-254.

77. **Cyperus exaltatus** Retz. (door J. H. Kern, Leiden).
(Fig. 3, a-e)

Itteren, L., in een verlaten grintgroeve aan de Maas ten N. van het dorp, leg. J. H. Kern, S. J. van Ooststroom & Th. J. Reichgelt, 2 sept. 1959, herb. v. O. no. 21735 (herb. L.); in een verlaten grintgroeve aan de Maas ten Z. van Grevenbicht, leg. J. H. Kern, S. J. van Ooststroom & Th. J. Reichgelt, 3 sept. 1959, herb. v. O. no. 21778 (herb. L.).

Het meer dan 600 soorten omvattende geslacht *Cyperus* wordt in een aantal ondergeslachten verdeeld. De omgrenzing van deze ondergeslachten, zoals ze in KÜKENTHAL's monografie wordt gegeven (3, p. 41), is in sommige opzichten kunstmatig, maar voor praktische doeleinden meestal zeer bruikbaar.

Bij het subgenus *Cyperus* vallen de rijpe vruchten en hun kafjes acropetaal van de blijvende as van het aartje (de rhachilla) af en zijn de vruchten driekantig. Onze inheemse *Cyperus fuscus* L. behoort ertoe en ook de zelden bij ons aangevoerde *C. eragrostis* Lamk. (6, p. 40 & 41). Van de laatste soort, afkomstig uit Amerika, groeiden in de warme zomer van 1959 talrijke prachtig ontwikkelde exemplaren langs de Maasoever bij Itteren, tezamen met de twee hier besproken *Cyperus*-soorten (zie ook Flor. Not. no. 78), die voordien niet in Nederland werden gevonden.

Ook *Cyperus exaltatus* behoort tot het subgenus *Cyperus* en wel tot de sectie *Exaltati* Kunth, forse, tropische en subtropische planten met

wijd vertakte, samengesteld schermvormige bloeiwijzen, waarin de aartjes in min of meer cilindervormige aren zijn gerangschikt en waarbij de rhachilla gevleugeld is. De soorten van deze sectie zijn onderling zeer nauw verwant, bovendien alle zeer variabel en daarom moeilijk van elkaar te onderscheiden, ook zelfs van de soorten, die door Kükenthal tot de verwante sectie *Fastigiati* Kük. gerekend worden.

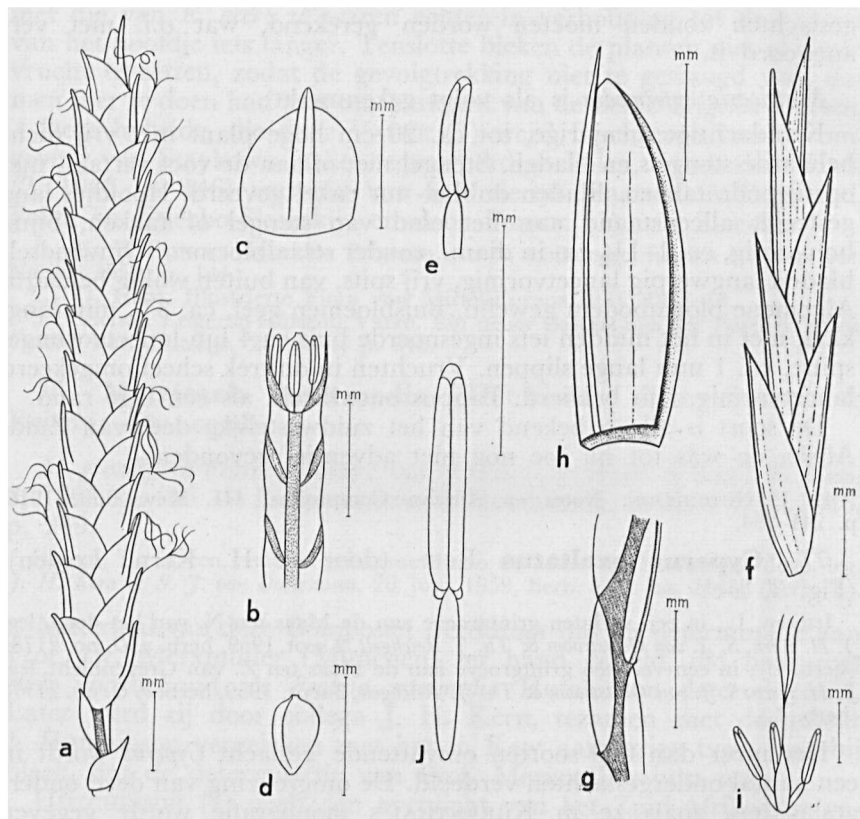

Fig. 3. a-e: *Cyperus exaltatus* Retz., a: aartje, b: rhachilla, abaxiale zijde, c: kafje, d: vrucht, e: meeldraad; f-j: *Cyperus dactyloformis* Boeck., f: aartje, g: rhachilla, laterale zijde, h: kafje, i: bloem, j: meeldraad.

De planten langs de Maas kwamen wel in bloei, maar rijpe vruchten werden niet meer gevormd. Een naar de kassen van de Leidse Hortus overgebracht exemplaar zette in 1960 goed vrucht. Het bleek toen, dat de planten tot *C. exaltatus* behoren en vooral overeenkomen met de vorm van deze soort die in Zuid-Australië voorkomt. Aanvoer met Australische wol is dus zeer waarschijnlijk.

De oorspronkelijke determinatie als *C. imbricatus* Retz. (4, p. 21 en 5, p. 164) bleek onjuist. Zij berustte op het veel minder ontwikkelde bloeiende materiaal, waarbij de aartjes nog kort en de aren vrijwel

zittend zijn. KÜKENTHAL (3, p. 64 & 69) vermeldt, dat bij *C. exaltatus* het aanhangsel aan de top van het helmbindsel rood is, bij *C. imbricatus* wit. Bij de planten uit Limburg is het wit en ook dit leidde tot de foutieve determinatie. Het blijkt echter dat dit kenmerk onbetrouwbaar is. Bij planten uit Zuid-Australië is het aanhangsel ook wit.

Een korte beschrijving van *C. exaltatus* volgt hieronder:

Wortelstok kort, dichte zoden vormend. Stengels driekantig, glad, tot ca. 1 m hoog. Bladen van boven heldergroen, van onderen lichtgroen, met ruwe randen, tot 1 cm breed. Bloeiwijze tot 25 cm lang, de primaire takken tot 15 cm, de secundaire tot 5 cm. Omwindselbladen 4-5, afstaand, tot 80 cm lang. Aren gedeeltelijk gesteeld, vrij dicht tot los, ongeveer 1 cm breed. Aartjes (Fig. 3,a) schuin tot horizontaal afstaand, langwerpig tot lijnvormig, tot 1 cm lang, 1-1½ mm breed, veelbloemig. Rhachilla (Fig. 3,b) gevleugeld. Kafjes (Fig. 3,c) schuin afstaand, eirond, stomp, 1¼-2 mm lang, met duidelijke stekelpunt. Meeldraden (Fig. 3,e) 3; helmknoppen langwerpig, ⅓-½ mm lang; helmbindsel met kort, glad aanhangsel. Vrucht (Fig. 3,d) ellipsoidisch of omgekeerd eivormig, met kort topspitsje, geelachtig, ca. ⅔ mm lang, ca. ⅔ mm breed.

De soort is voornamelijk pantropisch, maar bereikt in Australië de staten Victoria en Zuid-Australië. Een afbeelding van een Javaans exemplaar vindt men in Reinwardtia (2, p. 100). Volgens HEGI (1, p. 9) werd de soort in Duitsland en Zwitserland ook enige malen als woladventief aangetroffen.

1. G. HEGI, Illustrierte Flora von Mittel-Europa ed. 2, 2, 1939.
2. J. H. KERN, Notes on Malaysian Cyperaceae. Reinwardtia 2, 1952, p. 97-130.
3. G. KÜKENTHAL, Cyperaceae - Scirpoideae - Cypereae. Pflanzenreich IV, 20, Heft 101, 1935-1936.
4. S. J. VAN OOSTSTROOM & TH. J. REICHGELT, Adventieven langs de Maas in Limburg, II. Natuurhist. Maandbl. 49, 1960, p. 19-22.
5. ———, Nieuwe plantesoorten in Nederland gevonden hoofdzakelijk in 1959. De Levende Natuur 63, 1960, p. 161-164.
6. TH. J. REICHGELT, Cyperaceae excl. Carex. Flora Neerl. 1, afl. 4, 1956.

78. **Cyperus dactyliformis** Boeck. (door J. H. Kern, Leiden).
(Fig. 3, f-j)

Itteren, L., in een verlaten grintgroeve aan de Maas ten N. van het dorp, leg. S. J. van Ooststroom & Th. J. Reichgelt, 18 sept. 1959, herb. v. O. no. 21850 (herb. L.).

Deze soort behoort tot het subgenus *Mariscus* (Gaertn.) C. B. Clarke, waarbij de kafjes en vruchten aan de rhachilla blijven bevestigd, de aartjes in hun geheel afvallen en de vrucht driekantig is. Van dit ondergeslacht zijn in ons land reeds enkele soorten aangevoerd gevonden, nl. *C. congestus* Vahl, *C. filiculmis* Vahl en *C. cayennensis* (Lamk.) Britt. (3, p. 44-45). *Cyperus dactyliformis* lijkt veel op *C. congestus* en behoort dan ook tot dezelfde sectie, de *Thunbergiani* C. B. Clarke. Ze is meestal minder fors, heeft smallere bladen, kortere aartjes en een smallere, langwerpige vrucht, maar kan vooral onderscheiden worden door de talrijke opvallende dwarsnerfjes waardoor

de nerven in de bladen verbonden zijn. Voorts is de soort als volgt gekarakteriseerd:

Zodevormend. Stengels driekantig, glad, aan de voet verdikt; ca. 30–50 cm hoog. Bladen grijsgroen, aan de top met ruwe randen, 2–5 mm breed; scheden roodachtig bruin. Omwindselbladen 3–5, met ruwe randen, het onderste tot 40 cm lang. Bloeiwijze enigszins samengesteld, met 6–10 takken, die tot 4 cm lang zijn. Aren eibolvormig, met talrijke vingervormig gerangschikte aartjes. Aartjes (Fig. 3,f) langwerpig-lancetvormig, 5–7 mm lang, 1–1½ mm breed, 4–6-bloemig. Rhachilla (Fig. 3,g) breed gevleugeld. Kafjes (Fig. 3,h) langwerpig-eirond, ca. 3 mm lang, iets beneden de top met een spitsje, 7–9-nervig, bleek roodbruin met groene kiel. Meeldraden (Fig. 3,j) 3; helmknoppen lijnvormig; helmbindsel met kort, glad aanhangsel.

De soort is inheems in Zuid-Afrika. De determinatie wordt met enig voorbehoud gegeven, omdat het Limburgse exemplaar nog geen vruchten heeft en de soort mij alleen uit de literatuur (1, p. 329; 2, p. 433) bekend is.

1. O. BOECKLER, Die Cyperaceen des Kgl. Herbariums zu Berlin. *Linnaea* 36, 1870, p. 271–512.

2. G. KÜKENTHAL, Cyperaceae – Scirpoideae – Cypereae. *Pflanzenreich* IV, 20, Heft 101, 1935–1936.

3. TH. J. REICHGELT, Cyperaceae excl. Carex. *Flora Neerl.* 1, afl. 4, 1956.

79. Verwilderde sierplanten

a. *Pulmonaria rubra* Schott

In het bos van Over-Holland, gem. Loenen, Utr., leg. P. A. Florschütz, F. A. Stafleu & V. Westhoff, 2 april 1958 (herb. U).

Deze als sierplant gekweekte soort, met meestal ongevlekte bladen en steenrode, niet naar blauw verkleurende bloemen, werd op genoemde buitenplaats verwilderd aangetroffen. Zij komt oorspronkelijk voor in de Karpaten.

b. *Crocus tomasinianus* Herb.

Ten O. van Oudega, gem. Wymbritseradeel, in een weiland ten NO. van de Skûtelpoel, leg. Chr. G. van Leeuwen, 19 maart 1959 (herb. L).

Crocus tomasinianus heeft lila bloemen met een witte keel en spitse bloemdekklappen, die smaller en minder concaaf zijn dan bij *C. vernus* (L.) Hill. Zij is afkomstig uit het noordwestelijke deel van het Balkan-Schiereiland en wordt bij ons als sierplant gekweekt. In genoemd weiland was zij in talrijke exemplaren verwilderd.

SUMMARY

This series of "Floristische Notities" contains with a few exceptions acquisitions to the flora of the Netherlands from the year 1959.

Mentioned are:

68. *Alnus glutinosa* (L.) Vill. f. *quercifolia* (Willd.) Koehne; a case of the occurrence in a wild state of this not rarely cultivated form.

69, 70, 72, 73, 74, 76, 77, and 78. *Dysphania myriocephala* Benth., *Amaranthus macrocarpus* Benth. var. *melanocarpus* Thell., *Glinus lotoides* L., *Verbena supina* L., *Calotis cuneifolia* R.Br., *Matricaria intermedia* (Hutchinson) Van Ooststr. & Reichg.,

nov. comb. (*Pentzia intermedia* Hutchinson), *Cyperus exaltatus* Retz., and *Cyperus dactyliformis* Boeck. First records of these wool-aliens for the Netherlands; all found along the river Meuse near Itteren in the province of Limburg, together with a large number of other adventitious species.

71. *Lepidium pseudo-didymum* Thell. Found for the first time in the Netherlands in 1950 and again in 1958 near wool-factories at Tilburg.

This species was described by Thellung from Galashiels, Scotland, the native country being unknown. It now appears to be identical with *Lepidium inclusum* Schulz from Patagonia and Tierra del Fuego.

75. *Erigeron acer* L. $\times$ *E. canadensis* L. (*E. \times hülseii* Vatke) was discovered on a railway-yard near Stavoren, where it grew in some quantity together with the putative parents.

79. *Pulmonaria rubra* Schott and *Crocus tomasinianus* Herb., both escaped from cultivation.